

מערות הקבורה במנזר הדומיניקני בירושלים הן לא מערות הקבורה של מלכי יהודה האחרונים

במאמר שהתפרסם ב-1986 בלבנט¹ טוען הארכיאולוג הישראלי עמוס קלונר כי הגן המקראי של עוזא ומערות הקבורה של מלכי יהודה האחרונים (החל ממנשה) ממוקמים בתחומי המנזר הדומיניקני בירושלים. בפרסום מן העת האחרונה הוא חוזר על טענה זו.²

טענתו של קלונר מבוססת על תרגום מוטעה של קטע מספרו של יוספוס פלביוס, *מלחמות היהודים* (מאה הראשונה לספה"נ).³ במאמרו טוען קלונר כי מובנה של המילה היוונית ספליון (*speleion*) היא מערת קבורה בעוד מובנה של מילה זו, על פי הלקסיקון היווני-אנגלי של לידל-סקוט (LSG), הוא מערה (*grotto, cave*).⁴ למעשה, המילה 'ספליון', מופיעה 41 פעמים נוספות בטקסטים אותם חיבר יוספוס. בכולן, ללא יוצא מן הכלל, מובנה של המילה הוא מערה.⁵

יתרה מכך, יוספוס משתמש במילים אחרות כאשר הוא מתייחס למערות קבורה, ביניהן מנמאיון, מנאמה, תאפוס, ותקה (*mnemeion, mnema, taphos and theke*). באחרונה שבהן הוא עושה שימוש כאשר הוא כותב על קברותיהם של מלכי יהודה.⁶

במטרה לבסס את טענתו מצטט קלונר במאמרו מספר קטעים מן התנ"ך. ברם, הוא אינו מציין במאמרו כי לפי הטקסט המקראי מלכי יהודה האחרונים נקברו בגן הארמון של מנשה.⁷ אין זה סביר שמנשה הקים את ארמונו

¹ Kloner, Amos. "The 'Third Wall' in Jerusalem and the 'Cave of the Kings' (Josephus War V 147)." *Levant* 18 (1986): 121-129.

² Cf. Kloner, Amos and Zissu, Boaz. *The Necropolis of Jerusalem in the Second Temple Period*. Leuven-Dudley, MA: Peeters, 2007: 467.

³ Cf. Josephus, *J.W.* 5.147 (Thackeray, LCL).

⁴ בשלושה מופעים בהם ספליון מקושר למילה אחרת המציינת מקום קבורה, מתוספת המשמעות "קבר" לתרגום בלקסיקון. ברור כי התוספת מקורה במילה הנוספת. בטקסט של יוספוס, ספליון אינה מקושרת לקבורה ומכאן שהתרגום הנכון הוא מערה. Cf. Liddell, H. G., R. Scott and H. S. Jones. *A Greek-English Lexicon*. 9th ed. With revised supplement. Oxford, 1996: article sph/laion.

⁵ Rengstorff, Karl, Heinrich. *A Complete Concordance to Flavius Josephus*, Leiden, Brill, 2002: article sph/laion.

⁶ Josephus, *Ant.* 8. 264.285; 9. 104.166.172.243; 10. 77; 14. 124; 15. 61; 16. 181.

באזור בו שוכן כיום המנזר הדומיניקני, אזור שלא היה מוגן באותה העת. אזור זה, כפי שקלונר טוען בעצמו, שימש כאתר קבורה עד לתקופת שלטונו של המלך אגריפס הראשון (44-41 לספ"ה). יתרה מכך, אין בנמצא ממצאים ארכיאולוגיים כלשהם שיתמכו בטענה כי בתקופת הברזל השנייה נמצאו בנייני מגורים כלשהם צפונית לשער שכם. לבסוף, בהתבססם על טקסטים מן המקרא, העלו גבריאלי ברקאי⁸ ונדב נאמן⁹ את ההשערה שקברי מלכי יהודה האחרונים נמצאים בחלקה הדרומי של ירושלים- בין אם על הר ציון או במורדותיו, כפי שמשער ברקאי ובין אם באזור עיר דוד, כפי שמשער נעמן.

---

⁷ מלכים ב כא: 18, 26; דברי הימים לג: 20

⁸ ברקאי, גבריאלי, "לבעיית מקום קבורתם של מלכי דוד האחרונים", ספר מאמרים לזיכרון של רסל אמנון בנימינוביץ' ז"ל. גרסה מקוונת: <http://www.cityofdavid.org.il/images/pdf//10.pdf>

⁹ Cf. Na'aman, Nadav. "Death Formulae and the Burial Place of the Kings of the House of David." *Bib* 85